

Borz mégsem ment világgá

Interjú Fecske Csabával

Fecske Csaba József Attila-díjas költő szívesen ír gyerekek számára. A 89. Ünnepi Könyvhét és 17. Gyermekkönyvnapok alkalmából publikálta *Nehéz világgá menni* című mesekönyvét a Magyar Napló Kiadónál. Új kötetéről kérdeztük a szerzőt.

– *A történetek egy része már 1993-ban megjelent Tücsökmesék címen. A jelenlegi kiadás több új történettel bővült, valamint a korábban megjelentek átdolgozva kerültek az új kötetbe. Mi motiválta arra, hogy újra elővegye a mese karaktereit? Ennyi idő elteltével változtak, átértékelődtek?*

– A kötet meséit a nyolcvanas években kezdtem írni. Először más típusú mesékkal együtt gondoltam kötetbe rendezni, de úgy éreztem, hogy ez a gyűjtemény így nem egyszemű, nincs benne koherencia. Nem is gondoltam arra, hogy mesefüzérré alakul. Megszerettem a mesehőseimet: Hörcsögöt, Egérkét, kis Tücsököt, akik szinte kikövezték, hogy egy kötetben szerepeljenek. Így született meg a *Tücsökmesék*, amelynek címét Serfőző Simon költő barátom kölcsönözte nekem. Azt már a megjelenés pillanatában tudtam, hogy ezeket a meséket át fogom dolgozni esztétikai, stilisztikai megfontolásból. Tehát régi dédelgetett tervem volt ez. Úgy látszik, most jött el az ideje. Remélem, az átdolgozás jobb minőséget eredményezett. A hősök karaktere mit sem változott, ugyanazokkal a személyiségjegyekkel bírnak, mint az eredeti változatban.

– *A Nehéz világgá menni című mese a korábbi kiadásban is szerepel, most mégis úgy érzem, na-*

gyobb hangsúly kerül rá így, hogy a kötet címadójává vált. Aktuálisabbnak, nagyobb jelentőségűnek látja ezt a mesét 2018-ban, mint huszonöt évvel ezelőtt?

– Nem akartam aktualizálni, nem volt szándékomban, hogy a jelen valóságát megidézzem. A valóság alakult, hogy ez a mese némi aktualitást mutat. A magyarok nagy számban vándorolnak külföldre a jobb megélhetés reményében, olykor csupán alig több fizetésért hagyják el hazájukat, sok esetben a családjukat. Pénzzel vélik megvalósítani álmaikat, a fogyasztói társadalom rabjaivá válnak. Nemrégiben egy hazai, magát irástudónak tartó ember is azt írta, ő bizony nem halna meg a hazájáért, haljon meg a haza érte. John Fitzgerald Kennedy amerikai elnök jutott eszembe, aki ezt nyilatkozta: „Ne azt kérdezd, mit tud érte tenni a hazád, inkább azt, hogy te mit tudsz tenni a hazáért”. Szép gondolat, homlokegyenest más, mint az előző nyilatkozat, de megvalósítható életelv. Legalább gondolatban képesnek kellene legyünk meghalni a hazánkért, különben semmire se vagyunk képesek.

Mindez persze nincs benne a mesében, itt csak arról van szó, hogy a világgá menni szándékozó Borznak nem akad társa, aki vele tartana a jólétet ígérő országba; minden barátja elmondja érveit, hogy

miért marad inkább, minthogy menjen. Végül ő is a maradás mellett dönt. A mindenütt jó, de legjobb otthon örök igazságát sugallja ez a mese, remélem nem didaktikus módon.

– *Valóban nehéz világgá menni?*

– Válaszom egyértelmű: nehéz világgá menni. Nekem legalábbis. Tizennégy éves koromban kerültem Miskolcra, a nagyvárosba, ahová mindig is vágytam. De amikor már ott voltam, hazavágytam. Ha kinéztem a kollégium ablakán, nem a reálsan élém táruló gyárképményeket láttam, hanem a szögligeti tájat. Ötödikes voltam, amikor egy kéthetes úttörőtáborban vettem részt. Egy hét után honvágyam támadt, ezért meglógtam a táborból, Simon tanító bácsi cipelt vissza a közeli erdőből.

– *A történetben helyet kapnak versbetétek is. A Hol voltam? című vers erős filozófiai tartalommal bír, mégsem lehet a gyerekek gondolatvilágától távol esőnek mondani. Mit gondol, a vers inkább gyerek- vagy inkább „felnőtt vers”-ként állja meg a helyét? Egyáltalán érdemes ilyen éles határvonalat húzni versírás közben az olvasóközönség tükrében?*

– Kacérkodom a gondolattal, hogy ezeket a meséket még tovább folytatom, és a folytatásban még több versbetét lesz, Hörcsög költői vénájára való tekintettel – no meg

az enyémmre, hiszen elsősorban költőnek gondolom magam. Örök gyermeki kérdés, hogy „hol voltam, amikor még nem voltam?” Ez olyasvalami, mint a felnőttek számára az, hogy „hogyan született a világ, hogyan jött létre a minden-ség?” Ezekre a kérdésekre sem a vallás, sem a tudomány nem tudott mindenki által elfogadható választ adni. Nyilván ilyen válasz nem is létezik, talán maga a kérdés abszurd. Én ezt a verset abszolút gyerekversnek gondolom, hiszen a gyermeki fantáziát izgató kérdés fogalmazódik meg benne. Nem gondolom, hogy éles határvonalat lehetne húzni gyermekvers és ún. „felnőtt vers” között. A határvonal a jó és a rossz vers között húzódik. Gyerekvers az, amit a gyerek be tud fogadni, amely meg tudja idézni az ő határtalan képzelet- és gondolatvilágát, amely követni képes az ő észjárását. Ha jó kedvem van, akkor tudok gyerekverset írni, de sose határozom el, hogy „no, most gyerekverset írok” – vagy arra kanyarodik az ihlet kacskaringós útja, vagy nem. Olyan ez, mint az aranyosás: vagy szerencséd lesz, vagy nem.

– *A Juhanna és barátai egy vidéki udvaron játszó állatmese. Bár a vidék–város ellentét nem tematizálódik a történetben, mégis úgy érzem, a történet ellentmond a faluról kialakult sztereotípiának, miszerint ott nyugodtabb, kevésbé mozgalmasabb az élet – hiszen az állatokkal mindig történik valami: különféle kalandokba keverednek, végül közös összefogással mentik meg a csapat egységét: nem engedik, hogy az idegen elvigye Terka nénit. Mit gondol, mennyiben játszik szerepet a történetben a falusi*

környezet? Ezt az összefogást jobban lehet a vidékhez kötni?

– Tízennégy éves koromig falun éltem, ahol állatok vettek körül: volt tehenünk, disznónk, kecskénk, mindenféle háziállatunk. A karaktereket a falusi életem során megismert állatokról mintáztam; mind a mezei, mind a háziállatokat. Volt egy angóranyalum – ő nyilván Nyuliska elődje –, akinek halála megrendítő gyermeki élményem volt: az első találkozásom az élet végességével. Tehenünket Kedvesnek hívták, aki nagyon közel állt hozzám. Amikor a szüleim eladták, bepárasodott szemmel ültem az istálló küszöbén – őt Terka nénin keresztül jelenítettem meg a kötetben. A *Juhanna és barátai*ban mintegy igazságot szolgáltatok utólag az ilyen veszteségek miatt megbántott gyermeki léleknek. Az a fajta vidéki élet, amelynek valaha én is részese voltam, már nem létezik, a mai falusi élet jobban hasonlít a városi élethez, mint a régi falusihoz. Úgy emlékszem, volt összefogás a faluban, ha tűz ütött ki valamelyik háznál, a falu népe hanyatt-homlok rohant tüzet oltani. A mezei munkában is sokat segítettek egymásnak. Persze nem mondanám, hogy idilli volt a kép, a szomszédok össze tudtak akaszkodni piti-áner dolgokon, de úgy gondolom, emberibb élet volt akkor, jártak egymáshoz az emberek, ismerték egymás ügyes-bajos dolgait.

– *Gyerekkönyveknél kulcsfontosságú kérdés, hogy mennyire jelenik meg a tanító jelleg a sorok között. Mit gondol, hogyan lehet ezen a lécen mozogni úgy, hogy egyik oldalra se essünk le? Mennyire kellett megküzdenie ezzel a kötet írása közben?*

– A didaktikát mindig igyekeztem elkerülni, sohasem kívántam szájbarágós lenni; ezt leginkább a humorral, iróniával próbáltam kiküszöbölni. A gyermek, aki már tud olvasni, venni tudja a mesék üzenetét, ha van bennük mondani-való, de elég az is, ha élvezni képes a szöveget, akkor már kapott valamit, amiért érdemes volt elolvasni, vagy meghallgatni: ha szimpatizál valamelyik hőssel ezért vagy azért, vagy éppen haragszik a másikkra, mert úgy érzi, az helytelenül cselekedett, hogy igazságtalanul bánt valakivel. Úgy gondolom, igazságérzetünk már egészen kicsi korunkban kifejlődik.

– *Mennyiben tartja újtónak és mennyiben hagyománykövető a kötetet?*

– Tradicionális kisprózáknak tartom ezeket a meséket. A hagyományos mesékhez képest persze mások: sokkal inkább a novella műfaji követelményeinek tesznek eleget, mint a mesékének. A mesék általában panelekből épülnek, azok szereplői fekete-fehér figurák, a mesehősök általában vagy csak jók, vagy csak gonoszak, nem különösebben bonyolult jellemek, és mindig győz az igazság, győz a jó. Az én meséimben nem egészen így van, de újtónak mégsem mondanám magamat, hiszen az ilyen mesetípusnak hagyománya van úgy a magyar-, mint a világirodalomban (Lázár Ervin, Csukás István, Janikovszky Éva). Andersen, a nagy mesemondó a műfaj igazi megújítója, mondhatni, mindnyájan az ő köpönyegéből bújtunk elő. Inkább mondhatom magamat hagyománykövetőnek, mint újtónak, de mindig igyekeztem egyéni hanggal írni.

Bolla Eszter